

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง “กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง
(จังหวัดตาก พิชณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ และอุตรดิตถ์)”

~~~~~

วันที่ 24 กันยายน 2550

ณ โรงแรมท็อปแลนด์ จังหวัดพิษณุโลก

กล่าวต้อนรับและแสดงปาฐกถาพิเศษ “วิสัยทัศน์การพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ

โดย นายยงยศ เมฆอรุณ

รองผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก

ในนามของจังหวัดพิษณุโลก ขอต้อนรับผู้อภิปรายและผู้เข้าร่วมประชุมจากกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก ทุกท่าน สำหรับการประชุมในหัวข้อยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างในวันนี้

เป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีว่า 5 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง มีรายได้หลักส่วนหนึ่งมาจากสาขาการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของเรื่องราวความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี และวิถีชีวิตของชนชาติไทย รวมทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีความหลากหลาย สวยงามไม่แพ้ของกลุ่มจังหวัดอื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด ที่สามารถพัฒนาระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ ซึ่งสร้างรายได้แก่ประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม

การวางกรอบยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างให้เกิดประโยชน์ต่อจังหวัด และกลุ่มจังหวัด ตลอดจนสามารถเอื้อประโยชน์ต่อจังหวัดและกลุ่มจังหวัดอื่นๆ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านที่จะเป็นเครือข่ายการพัฒนาในอนาคต จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญและจำเป็นที่ภาคีการพัฒนาทุกฝ่ายจะต้องหารือและระดมความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อผลักดัน และขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

การประชุมในวันนี้ จึงเป็นโอกาสอันดีที่ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน จะได้ร่วมกันพิจารณาและแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนา

สรุปประเด็นนำเสนอ “กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยว

โดย **นายธำนิทร์ ผะเอม**

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน สศช.

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย ตาก อุตรดิตถ์ และ เพชรบูรณ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรม โดยเฉพาะอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้น ทะเบียนโดยองค์การยูเนสโกแห่งสหประชาชาติ และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในเขต อุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีกระจายอยู่ทุกพื้นที่ในกลุ่มจังหวัด รวมทั้งความได้เปรียบของทำเลที่ตั้งที่เป็นจุด ศูนย์กลางของอินโดจีน และความพร้อมของโครงข่ายคมนาคมสามารถเชื่อมโยงสู่อนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งหากได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวภายใน กลุ่มจังหวัดมากขึ้นแล้ว จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ให้กับประเทศ ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ เดินทางเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ 12/2549 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2549 ได้มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดำเนิน การศึกษาจัดทำกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนล่าง (พิษณุโลก ตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ และอุตรดิตถ์) เพื่อพัฒนาความโดดเด่นของ ทรัพยากรในพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชน ชุมชนได้อย่างทั่วถึง เป็นธรรม รวมทั้งสามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

สาระสำคัญที่จะนำเสนอเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของกลุ่ม พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ในการประชุมเชิงปฏิบัติการวันนี้ ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลัก ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการกำหนดทิศทางในการพัฒนา

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ได้เข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจและสังคมโลก ทำให้ การพัฒนาของประเทศต่างๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น นอกจากนี้ ความรวดเร็วของระบบข้อมูลข่าวสาร ที่ผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เศรษฐกิจและสังคมในโลกยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความ

1.1 **บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโลก** ซึ่งกระทบต่อประเทศไทยทั้งในแง่โอกาส ข้อจำกัด และการเตรียมความพร้อมของประเทศ สามารถจำแนกออกเป็น 5 บริบท ดังนี้

1.1.1 **บริบทด้านการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงในตลาดเงินของโลก** ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยและแรงผลักดันที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต คือ 1) การรวมตัวทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาค ภูมิภาค และพหุภาคี และบทบาทเศรษฐกิจของเอเชียที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะจีนและอินเดีย 2) การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศและความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน 3) กองทุนความเสี่ยง (Hedge Fund) กับการเก็งกำไรจากค่าเงินและราคาสินค้าที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น รวมทั้งแนวโน้มการเกิดนวัตกรรมทางการเงินใหม่ๆ จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและรสนิยมของผู้บริโภค และการขับเคลื่อนโดยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดเครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ และ 5) กฎ ระเบียบ การกำกับตรวจสอบและธรรมาภิบาลของสถาบันการเงินและธุรกิจเอกชนที่เข้มงวดมากขึ้น ซึ่งจะทำให้สถาบันการเงินและภาคเอกชนต้องปรับตัวและปรับปรุงกิจการให้มีความเข้มแข็งเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน

1.1.2 **บริบทด้านเทคโนโลยี** ปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคของ Molecular Economy ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีหลัก ได้แก่ Biotechnology, Material Technology และ Nanotechnology ซึ่งได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว และก่อให้เกิดนวัตกรรม (Innovation) รวมทั้งการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของ Information and Communication Technology (ICT) ที่จะส่งผลกระทบถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างกว้างขวางในอนาคต

1.1.3 **บริบทด้านสังคม** แนวโน้มประชากรทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นจาก 6.1 พันล้านคน ในปี 2543 เป็น 7.8 พันล้านคนในปี 2568 โดยร้อยละ 95 เพิ่มขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา มนุษย์จะมีอายุยืนยาวส่งผลให้ประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดลง และมีผู้สูงอายุมากขึ้น นอกจากนี้ ในอนาคตภาวะความเป็นเมืองจะเพิ่มสูงขึ้น (Hyper-urbanization) ด้วยปัจจัยสนับสนุนจากความก้าวหน้าของระบบพื้นฐานและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการย้ายถิ่นแบบไร้พรมแดน ซึ่งจะส่งผลต่อการ

1.1.4 **บริบทด้านสิ่งแวดล้อม** การที่ประชากรในโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคต และการผลิตการบริโภคที่ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ได้ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และกลายเป็นข้อจำกัดในการผลิตและดำรงชีวิตมากขึ้น

1.1.5 **บริบทด้านแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภค** การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ถึงโอกาสของธุรกิจและความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจที่ต้องปรับตัวให้เสนอสินค้าและบริการที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจึงต้องคำนึงถึงแนวโน้มของพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดโลก และวางยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดต่างๆ ได้แก่ โครงสร้างอายุประชากร รายได้ รสนิยม และสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ เช่น การขยายตัวของความเป็นเมือง เป็นต้น

การกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต จะต้องเผชิญกับเงื่อนไขความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน ซึ่งจะต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ไทยสามารถหยั่งยืนอยู่ได้อย่างมั่นคงในเวทีโลก โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย ซึ่งต้องพึ่งพาและอาศัยปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มลูกค้าในตลาดหลัก ทำให้สถานการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละปี ต้องผันผวนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมผู้บริโภคของตลาดโลกค่อนข้างสูง

1.2 **สถานการณ์การท่องเที่ยวโลกและการท่องเที่ยวในประเทศ** เป็นปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่มีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศและกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1.2.1 **ตลาดท่องเที่ยวโลก** การท่องเที่ยวทั่วโลกยังคงมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยปี 2548 มีนักท่องเที่ยวทั่วโลก รวมทั้งสิ้น 806 ล้านคน สร้างกระแสรายได้หมุนเวียนกว่า 680 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา โดยคาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.6 พันล้านคนในปี 2563 ด้วยอัตราการขยายตัวระหว่างปี 2538-2563 เฉลี่ยร้อยละ 4.1 ซึ่งพฤติกรรมและความต้องการในการเดินทางของนักท่องเที่ยวโลกจะมีลักษณะเฉพาะมากขึ้น (Moving to niche) โดยให้

1.2.2 **ตลาดท่องเที่ยวภายในประเทศ** การท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทย เพิ่มขึ้นจาก 79.53 ล้านคนครั้งในปี 2548 เป็น 81.49 ล้านคนครั้งในปี 2549 และ รายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวจาก 334.72 พันล้านบาท ในปี 2548 เป็น 365.28 พันล้านบาท แม้การปรับตัวของรายได้จากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่เป็นการพึ่งพิงการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ขณะที่ค่าใช้จ่าย เฉลี่ยในภาพรวมค่อนข้างต่ำและมีแนวโน้มปรับตัวลดลง รวมถึงการชะลอตัวทาง เศรษฐกิจ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวชาวไทยให้หันมาเดินทางเข้าไป-เย็นกลับมากขึ้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยว ชาวไทยจะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นกิจกรรมในการสร้าง คุณค่าทางจิตใจ การผ่อนคลายความเครียด และกระชับความสัมพันธ์ใน ครอบครัว การเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต และการรักษาสุขภาพ โดย นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ นิยมการเดินทางท่องเที่ยวระยะสั้น และมีความ ระมัดระวังในการใช้จ่ายมากขึ้น

1.3 **ปัจจัยเสี่ยงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย** เนื่องจากการเติบโตของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ต้องพึ่งพาลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลัก ดังนั้น การพิจารณาถึงปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวอย่าง รอบคอบเพื่อแสวงหาแนวทาง/มาตรการที่จะช่วยลดหรือบรรเทาความเสี่ยงลงได้ ย่อม ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง จะมีทั้ง ปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ดังนี้

1.3.1 **ปัจจัยภายในประเทศ** ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดมลภาวะ เช่น ขยะ

1.3.2 **ปัจจัยภายนอกประเทศ** ได้แก่ 1) โรคระบาด (Outbreak) เช่น โรคไข้หวัดนก และโรค SARS 2) การก่อการร้าย (Terrorism) เช่น การก่อวินาศกรรมกรุงลอนดอน การจลาจลในฝรั่งเศส และการปะทะกันทางเชื้อชาติและศาสนาที่ชายหาดซิดนีย์ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้นักท่องเที่ยวยกเลิกการเดินทางไปในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดเหตุการณ์ก่อการร้ายดังกล่าว 3) พฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer Trends) เช่น การระโคมข่าวจากสื่อมวลชนในด้านลบของประเทศจากเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย ทำให้นักท่องเที่ยวยกเลิกการเดินทาง การหันไปเดินทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคเพื่อลดค่าใช้จ่าย รวมถึงการแข็งตัวของค่าเงินบาทอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติชะลอหรือยกเลิกการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในไทย และเปลี่ยนการเดินทางไปเที่ยวยังประเทศอื่นๆ ที่มีค่าเงินอ่อนกว่าไทย เป็นต้น

1.4 **การเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน** การพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ อาทิ กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (The Greater Mekong Sub Region Cooperation: GMS) และการเชื่อมโยงการพัฒนาในลักษณะบูรณาการ (Holistic Approach) ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามแนวเส้นทางคมนาคมใน 3 พื้นที่ ได้แก่ แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) แผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) และแผนงานพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor) เพื่อเป้าประสงค์ในการสร้างโอกาสทางธุรกิจและกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่โดยรอบ Economic Corridor เป็นปัจจัยที่จะช่วยเสริมสร้างผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวที่ประเทศไทยจะได้รับในหลายด้าน ได้แก่

- 1.4.1 **ส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค และภูมิภาค** โดยใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบทางสภาพภูมิเศรษฐกิจ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว (Tourism Hub) ทั้งทางอากาศและการคมนาคมขนส่ง เชื่อมโยงทางบกตามเส้นทางเศรษฐกิจหลักแนวเหนือ-ใต้ (North-South Corridor) และ ตะวันออก-ตะวันตก (East-West Corridor) เพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาค
- 1.4.2 **สามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามายังพื้นที่ท่องเที่ยวบริเวณตอนกลางของประเทศ** โดยการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกัน เพื่อสร้างความหลากหลายด้านสินค้าการท่องเที่ยวให้มากขึ้น (Diversity of Tourism Products) เช่น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Eco-Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) เพื่อนำไปสู่การกระจายรายได้ และสร้างงานแก่ประชาชนในพื้นที่

2. การประเมินศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของคลัสเตอร์ท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

การประเมินคุณภาพของปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่จะช่วยเอื้อต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจในการซื้อขายการท่องเที่ยวของกลุ่มพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ทั้งที่เป็นปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงนโยบาย กลไก และความร่วมมือของเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด โดยให้ความสำคัญกับปัจจัย 5 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของเครือข่ายธุรกิจ ตามแบบจำลอง Diamond Model ของ Michael E. Porter พบข้อเท็จจริงในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1 **เงื่อนไขปัจจัยการผลิต** พบว่า กลุ่มจังหวัดนี้มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลาย ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเหล่านี้ ยังไม่ได้รับการพัฒนาและนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น ทั้งการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความมีชีวิต-ชีวาแก่แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในกลุ่มจังหวัด และการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มจังหวัดยังมีความพร้อมของระบบโครงสร้างพื้นฐานหลัก ทั้งทางถนน ทางอากาศ และทางรถไฟ และมีสถาบันการศึกษาที่

- 2.2 **เงื่อนไขด้านอุปสงค์** ได้จำแนกพฤติกรรมความต้องการของนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งในกรณีของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีสัดส่วนสูงเกือบร้อยละ 90 พบว่า ส่วนใหญ่มีสัดส่วนรายได้ค่อนข้างต่ำ ทำให้มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่ำและระยะพำนักระยะสั้น นิยมพักบ้านเพื่อนและญาติ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และกระจุกตัวอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก ทั้งนี้ มีพฤติกรรมที่มุ่งเน้นไปเพื่อความสนุกสนาน หาประสบการณ์และต้องการหนีความเครียด ไม่สนใจเรื่องการศึกษาเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์ และส่วนใหญ่เดินทางมาจากภาคเหนือและกรุงเทพฯ ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งมีจำนวนน้อย นิยมท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย เพื่อเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย และเดินทางเข้าพักแรมจังหวัดพิษณุโลก โดยจะมีการศึกษาข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวและที่พักผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำใกล้เคียงกับคนไทย อย่างไรก็ตาม กลุ่มจังหวัดนี้ยังมีศักยภาพในการพัฒนาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวในตลาดโลก รวมทั้งการใช้โอกาสของโครงการพัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมือ GMS เพื่อการขยายตลาดรองรับนักท่องเที่ยวได้อีกจำนวนมาก
- 2.3 **อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน** แม้ว่ากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง จะมีองค์ประกอบของเครือข่ายวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างครบถ้วน แต่ธุรกิจต่างๆ เหล่านี้ ยังไม่ตระหนักถึงความร่วมมือเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันมากนัก ทำให้ขาดการพัฒนาโครงสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคอย่างเป็นระบบ รวมถึงความร่วมมือในการศึกษาวิจัยสาระและความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สร้างสรรค์เรื่องราว (Story) เพื่อดึงดูดและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว การทำการตลาดร่วมกัน และการส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะธุรกิจด้านที่พัก นำเที่ยว และบันเทิงที่มีคุณภาพ ทำให้ธุรกิจมีจำนวนน้อย ขนาดเล็ก ไม่สามารถแข่งขันกับธุรกิจในภูมิภาคอื่นๆ ได้ ต้องอาศัยพึ่งพิงกลุ่มธุรกิจภายนอกมาโดยตลอด

2.4 **บริบทการแข่งขันและกลยุทธ์ทางธุรกิจ** พบว่า ธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ส่วนใหญ่เป็นขนาดกลางและเล็ก และมักใช้กลยุทธ์การแข่งขันด้านราคา ขาดการควบคุมมาตรฐานด้านคุณภาพและบริการ การดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่เป็นลักษณะ Stand-alone มากกว่าที่จะร่วมมือเป็นเครือข่าย ขาดการวางกลยุทธ์เชิงรุกทางธุรกิจ และภาคธุรกิจส่วนใหญ่ละเลยต่อการพัฒนาปัจจัยที่จะช่วยเสริมสร้างความสามารถการแข่งขันในระยะยาว อาทิ การพัฒนานวัตกรรม การสร้างนวัตกรรม การปรับปรุงประสิทธิภาพด้านเทคโนโลยี และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนการดำเนินงานของภาครัฐในระยะเวลาที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่าไม่มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้พยายามผลักดัน “โครงการพัฒนา Value Chain การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างเครือข่าย (Cluster) ระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร/สมาคมที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มนักวิชาการ เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมการพัฒนา/จัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน แต่การดำเนินโครงการยังอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น

2.5 **ด้านบทบาทของภาครัฐ** อาจกล่าวได้ว่า ในระยะที่ผ่านมารัฐบาล/หน่วยงานส่วนกลางได้พยายามผลักดันให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาในระยะ 4-5 ปี ข้างหน้า รวมทั้งการจัดทำแผนการพัฒนาเฉพาะพื้นที่และการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณประจำปี อย่างไรก็ตาม ด้วยความไม่แน่นอนของนโยบายรัฐบาลและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารบ่อยครั้ง จึงทำให้การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม ประกอบกับหน่วยงานในระดับพื้นที่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ และบุคลากร ทำให้การปฏิบัติตามแผนไม่มีความคืบหน้ามากนัก

3. ประเด็นการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญ

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานและปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการท่องเที่ยวของพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ชี้ให้เห็นถึงประเด็นและเงื่อนไขการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญ และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ส่งเสริม เพื่อยกระดับความสามารถของกลุ่มจังหวัด และใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด สามารถสรุปได้ดังนี้

- 3.1 **ความซ้ำซ้อนของ กรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มพื้นที่** ซึ่งหลายหน่วยงานได้จัดทำขึ้น โดยส่วนใหญ่มีสาระคล้ายคลึงกันนั้น พบว่าผลการดำเนินงานในระยะเวลาที่ผ่านมา มีความก้าวหน้าที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในส่วนของการกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาเท่านั้น ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ดังกล่าว หากนำไปใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานระดับพื้นที่จะก่อให้เกิดความสับสนและซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีแผนแม่บทหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทำให้มีทิศทางและเป้าหมายร่วมกันเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ตลอดจนมีการจัดตั้งหรือปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่มีอยู่ให้มีศักยภาพ สามารถแปลงแนวคิด/กรอบยุทธศาสตร์ ไปสู่กระบวนการการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
- 3.2 **การถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มพื้นที่เป้าหมายที่มีความสำคัญในลำดับรองจากหน่วยงานส่วนกลาง** ได้ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณและกำลังคนเพื่อการพัฒนาพื้นที่และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างเครือข่ายการพัฒนาในระดับพื้นที่มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานตามแผนและเสริมสร้างให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ แผนงาน/โครงการ ที่จะเป็นประโยชน์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดนี้ไม่สามารถพัฒนาก้าวขึ้นสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ทั้งในระดับประเทศและระดับโลกได้
- 3.3 **ยุทธศาสตร์การพัฒนาภายใต้โครงการความร่วมมือของประเทศในกลุ่ม GMS ตามแนว Economic Corridor จะช่วยส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคและภูมิภาคนี้** จากความได้เปรียบทางสภาพภูมิเศรษฐกิจ ที่สามารถพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว (Tourism Hub) ทั้งทางอากาศและการคมนาคมขนส่ง โดยการเชื่อมโยงทางบกตามเส้นทางเศรษฐกิจหลักแนวเหนือ-ใต้ (North-South Corridor) และตะวันออก-ตะวันตก (East-West Corridor) เพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกัน เพื่อสร้างความหลากหลายทางด้านสินค้าการท่องเที่ยวให้มากขึ้น (Diversity of Tourism Products) เช่น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) เพื่อนำไปสู่การกระจายรายได้ และสร้างงานแก่ประชาชนในพื้นที่

- 3.4 **กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มพื้นที่เป็นเพียงการขยายจากโบราณสถานที่เก่าแก่เท่านั้น** ยังไม่มีการพัฒนากิจกรรมสนับสนุนเพื่อสร้างเรื่องราวสีสันที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองและความประณีต บรรจงของสถาปัตยกรรมและการดำเนินชีวิตของชนชาติไทยในครั้งอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน ขาดการสนับสนุนงบประมาณ การวางแผนงาน และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จากหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อสรรสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานระดับประเทศ ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในวงจำกัดเฉพาะในพื้นที่โดยรอบและภายในประเทศเท่านั้น และไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น และชาวต่างชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมและมีประสบการณ์จริง ที่สร้างความประทับใจเพื่อนำไปบอกเล่าปากต่อปาก (Word of Mouth) เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปได้
- 3.5 **เส้นทางคมนาคมในพื้นที่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในกลุ่มพื้นที่ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์** เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวและอยู่ห่างไกลกันในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งเส้นทางที่ใช้เดินทางสัญจรเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐานอย่างเพียงพอ เพื่อการเชื่อมโยงเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกปลอดภัย จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อนักท่องเที่ยวที่ไม่ชำนาญเส้นทางในพื้นที่ นอกจากนี้ยังไม่มี การเชื่อมโยงเส้นทาง การท่องเที่ยว ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างเป็นแพคเกจเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นการแนะนำเส้นทาง และกิจกรรมที่เด่นๆ เฉพาะภายในแต่ละจังหวัดเท่านั้น
- 3.6 **ผู้เยี่ยมชมมีการใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับผู้เยี่ยมชมในภาคอื่นๆ ของประเทศ** โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากรายได้เฉลี่ยของผู้เยี่ยมชมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติค่อนข้างต่ำ และกิจกรรมที่จะช่วยกระตุ้นการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาและบริหารจัดการให้มีคุณภาพในระดับสากล ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักและไม่สามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้เยี่ยมชมรู้สึกได้รับความคุ้มค่าสูงสุดจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค
- 3.7 **พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมชมชาวไทยและชาวต่างชาติมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง** โดยผู้เยี่ยมชมชาวต่างชาติจะแสวงหาความรู้ ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์และความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยว และเตรียมความพร้อมของข้อมูลการเดินทาง รวมถึงติดต่อที่พักแรม ทั้งที่เป็นโรงแรมและเกสต์เฮาส์ ซึ่งมีระบบการขายและจองห้องพักโดยตรงผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ขณะที่ผู้เยี่ยมชมชาวไทยจะเดินทางโดยมี

- 3.8 **เครือข่ายวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบค่อนข้างครบถ้วน แต่ขาดความตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นของความร่วมมือเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่ม** ส่งผลให้กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ขาดการพัฒนาสร้างสรรค์มูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านความเชื่อมโยงการท่องเที่ยว การทำการตลาดร่วมกัน การศึกษาวิจัย เพื่อสร้างสรรค์เรื่องราว (Story) ที่น่าสนใจและประทับใจ รวมทั้งการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันยังใช้กลยุทธ์การแข่งขันด้านราคา ขาดการควบคุมมาตรฐานด้านคุณภาพและบริการ การวางกลยุทธ์เชิงรุกทางธุรกิจ และส่วนใหญ่จะเลยต่อการพัฒนาปัจจัยที่จะช่วยเสริมสร้างความสามารถการแข่งขันในระยะยาว อาทิ การพัฒนานวัตกรรม การสร้างนวัตกรรม การปรับปรุงประสิทธิภาพด้านเทคโนโลยี และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

4. ข้อเสนอกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนา

ด้วยศักยภาพและความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างดังกล่าว สามารถกำหนดตำแหน่ง (Positioning) ของกลุ่มจังหวัดนี้คือ **“แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกยุคสุขุขทัยและเมืองร่วมสมัย เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และผจญภัย”** โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มจังหวัดให้มีทิศทางและเป้าหมายตามตำแหน่งที่วางไว้ ดังนี้

- 4.1 **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว บนฐานความโดดเด่นของทรัพยากรในพื้นที่**

เป้าประสงค์: เพื่อยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรองให้เต็มตามศักยภาพ พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด

แนวทางการพัฒนา

- 4.1.1 **ฟื้นฟู บูรณะ แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานในกลุ่มอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสุทโธลาลัย และกำแพงเพชร ให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก โดยสำรวจจุดค้นและบูรณะซ่อมบำรุงโบราณสถาน ปรับปรุงพื้นที่ภายในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมแก่ประชาชน เปลี่ยนแปลงจัดการพื้นที่ตั้งชุมชนที่มีผลกระทบกับอุทยานประวัติศาสตร์ และปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมโดยรอบ**
- 4.1.2 **จัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจนสอดคล้องกับศักยภาพและสภาพข้อเท็จจริงของพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งแก้ไขปัญหการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีการทับซ้อนกันของหลายหน่วยงาน โดยจัดแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็นพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ เขตเมืองและที่อยู่อาศัย และพื้นที่เพื่อการพัฒนา เป็นต้น พร้อมทั้งกำหนดให้มีการบังคับใช้และบทลงโทษที่เข้มงวด โดยเฉพาะในเขตอุทยานประวัติศาสตร์และอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางธรรมชาติ**
- 4.1.3 **พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเข้าถึงและเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว โดย จัดระบบการคมนาคมขนส่ง ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพื้นฐาน สนับสนุนการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องและกลมกลืนกับแหล่ง/กิจกรรมการท่องเที่ยว และเป็นไปเพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภายในจังหวัดและกลุ่มจังหวัด**
- 4.1.4 **สนับสนุน ส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นกิจกรรมที่ช่วยเสริมแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง บนฐานศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการกระจายตัวและกระจายรายได้ภายในกลุ่มจังหวัด อาทิ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น การสร้างกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก ที่สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศ เรื่องราวและสีสันของ ความเจริญรุ่งเรืองและความประณีต บรรจงในการดำเนินชีวิตของชนชาติไทยในครั้งอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง**

- 4.1.5 **ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว**
โดยมุ่งเน้นการสร้างมาตรการจูงใจให้เกิดการลงทุนพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องตามแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะการพัฒนาธุรกิจโรงแรม บริษัทนำเที่ยวและร้านค้าจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ภัตตาคารและร้านอาหาร รวมทั้งการจัดทำแผนส่งเสริมธุรกิจที่จะช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจสปา ธุรกิจบริการทางการแพทย์ ธุรกิจช้อปปิ้ง และสนามกอล์ฟ เป็นต้น

4.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัด

เป้าประสงค์: เพื่อรักษารฐานตลาดเดิมที่เป็นคนไทย และเจาะตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ ให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและใช้จ่ายในพื้นที่มากขึ้น

แนวทางการพัฒนา

- 4.2.1 **จัดตั้ง Marketing Unit** เพื่อประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของกลุ่มพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกยุคสุขุขทัยและเมืองร่วมสมัยเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และผจญภัย โดยดำเนินการไปพร้อมกับการประชาสัมพันธ์แบรนด์ Amazing Thailand ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะได้นำกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการประชาสัมพันธ์ต้องมีรายละเอียดครอบคลุมเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ ความเชื่อมโยงกันของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและธุรกิจบริการนักท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและต่อเนื่อง โดยกลุ่มพื้นที่ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นแหล่งให้ข้อมูลคำแนะนำ และอำนวยความสะดวก รวมทั้งเป็นตัวเชื่อมโยงกับธุรกิจบริการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวร้องขอได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ
- 4.2.2 **พัฒนาระบบฐานข้อมูล** เพื่อการวางแผนพัฒนา ส่งเสริมการตลาดและปรับปรุงรูปแบบการให้บริการด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของผู้มา

4.2.3 **ส่งเสริมตลาดภายในและต่างประเทศ และทำการตลาดเชิงรุกเพื่อเจาะตลาดกลุ่มเป้าหมาย** เพื่อรักษาฐานตลาดเดิมและขยายฐานตลาดใหม่ๆ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์ระบบนิเวศวิทยาป่าเขตร้อนชื้น ผู้นิยมท่องเที่ยวผจญภัย สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น ผู้สูงอายุที่ต้องการดูแลสุขภาพดีตลอดจนกลุ่มเยาวชนนักเรียน/นักศึกษา และกลุ่มครอบครัว ทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทย

4.2.4 **ส่งเสริมความร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจประเทศเพื่อนบ้าน และความร่วมมือภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่** เพื่อดำเนินกลยุทธ์การตลาดร่วมกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนา กลุ่มคลัสเตอร์การท่องเที่ยวพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง กรอบความร่วมมือ GMS และเส้นทางการท่องเที่ยวตามแนว East-West Corridors

4.3 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์: เพื่อเสริมสร้างและปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการและการดำเนินงานของภาคีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม และคงไว้ซึ่งความสมดุลของการใช้และการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

4.3.1 **ปรับปรุงกลไกการทำงานของภาครัฐเพื่อสนับสนุนการทำงานในเชิงกลุ่มพื้นที่หรือเชิงคลัสเตอร์มากยิ่งขึ้น** ทั้งที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการและคณะทำงานเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการพัฒนาเฉพาะส่วน/พื้นที่ ให้มองการพัฒนาในภาพรวมมากขึ้น มีความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ การเชื่อมโยงธุรกิจหลัก ธุรกิจรองและธุรกิจสนับสนุน และมีการบูรณาการทั้งแผนงาน/

- 4.3.2 **เสริมสร้างบทบาท ความเข้มแข็งของภาคเอกชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา** ให้มีบทบาท และส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด/กลุ่มจังหวัดอย่างเข้มแข็ง ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยให้ตัวแทนของภาคการพัฒนาดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาท มีโอกาสรับฟัง เสนอแนะและเรียนรู้ในข้อคิดเห็น แนวความคิด และทิศทางในการพัฒนาพื้นที่/กลุ่มพื้นที่ ผู้การเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศ ภายใต้การเป็นตัวแทนในคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการและคณะทำงานต่างๆ ที่ภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นอย่างเท่าเทียมกับตัวแทนของภาครัฐ
- 4.3.3 **สร้างความตระหนักแก่เครือข่ายวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ถึงความสำคัญและจำเป็นของการร่วมมือระหว่างกันอย่างเข้มแข็ง** เพื่อทำหน้าที่ในการแสดงสิทธิ์และเสียงอย่างเป็นเอกฉันท์ของภาคธุรกิจ/เอกชน ผู้มีบทบาทหลักในการวางกลยุทธ์เชิงรุกทางธุรกิจและดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ รวมทั้ง เพื่อเป็นการปรับปรุงและสร้างบรรยากาศในการดำเนินธุรกิจในพื้นที่ บนพื้นฐานของการแข่งขันที่มีคุณภาพและสร้างสรรค์เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของทุกหน่วยธุรกิจ ให้มีการเจริญเติบโตอย่างเข้มแข็ง เป็นแกนหลักในการผลักดันให้เศรษฐกิจของพื้นที่ให้มีการเจริญเติบโตอย่างเข้มแข็ง ยั่งยืน และพร้อมที่จะก้าวไปสู่การแข่งขันในระดับภูมิภาคและระดับโลกต่อไป
- 4.3.4 **สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องกับศักยภาพ โอกาสและสภาพข้อเท็จจริงในพื้นที่** อาทิ การศึกษาความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาเพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในพื้นที่ ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวจากโครงการ East-west Economic Corridor และการทบทวนการจัดกลุ่มพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพการพัฒนาในแต่ละด้าน เป็นต้น

4.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว

เป้าประสงค์: เพื่อพัฒนาปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว และสามารถรองรับการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวในอนาคต

แนวทางการพัฒนา

- 4.4.1 จัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อรองรับการเดินทางและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น อาทิ แผนพัฒนา/ปรับปรุงโครงข่ายถนนในการเข้าถึงแหล่งและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาท่าอากาศยานพิษณุโลกเพื่อยกระดับเป็นท่าอากาศยานนานาชาติ และแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำและทางรถไฟ เป็นต้น
- 4.4.2 ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์กลุ่มจังหวัด และสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมระยะสั้นแก่บุคลากรการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต เช่นการจัดทำหลักสูตร “สุขุทัยศึกษา” หลักสูตรไกด์ท้องถิ่น ไกด์ทางวัฒนธรรม เป็นต้น
- 4.4.3 จัดทำแผนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของผู้เยี่ยมชมในอนาคตที่คาดว่าจะเพิ่มจำนวนและมีการใช้/บริโภคทรัพยากรธรรมชาติและสร้างมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยวหลักมากขึ้น รวมทั้ง การจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่บริเวณโดยรอบ ที่คาดว่าจะมีการใช้พื้นที่เพื่อลงทุนทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว

5. สรุปประเด็นอภิปรายจากที่ประชุม

ที่ประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อเสนอในการกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัด และกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ที่ สศช.นำเสนอ เนื่องจากมีความสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาสด้านการท่องเที่ยว และความต้องการของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในกลุ่มจังหวัด โดยที่ประชุมได้อภิปรายและเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ดังนี้

5.1 **องค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายวิสาหกิจธุรกิจการท่องเที่ยว** เครือข่ายวิสาหกิจหรือคลัสเตอร์ท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดจะเกิดขึ้นได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

5.1.1 การรวมกลุ่มของกิจการหรือธุรกิจเกี่ยวเนื่องตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ รวมถึงการสนับสนุนจากสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการรวมกลุ่มไม่จำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกัน แต่อาจเป็นเครือข่ายระหว่างจังหวัดหรือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและเชื่อมโยงกันตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดร่วมกัน พร้อมไปกับการแข่งขันเพื่อพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานของสินค้าและบริการ ซึ่งการรวมกลุ่มดังกล่าวจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันและอุ้มชูซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจให้อยู่รอดได้ท่ามกลางกระแสการแข่งขันในตลาดโลก

5.1.2 การศึกษาวิจัยด้านการตลาด เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้คลัสเตอร์ดำเนินธุรกิจอยู่ได้ โดยเฉพาะข้อมูลพฤติกรรมความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์การให้บริการที่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ตรงตามความคาดหวัง หรือมากกว่าความคาดหวัง เพื่อสร้างความประทับใจ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความยินดีและเต็มใจที่จะใช้จ่ายมากขึ้นและพักนานวันขึ้น ทั้งนี้การศึกษา วิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะต้องจัดแบ่งกลุ่มตลาดเป้าหมายให้ชัดเจน (Market Segmentation) โดยสามารถจำแนกออกได้ตาม อายุ เพศ อาชีพ และประเทศ เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำกลยุทธ์ทางการตลาดได้ตรงตามเป้าหมาย สามารถตอบสนองต่อความต้องการและคาดหวังของนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

5.2 **หลักเกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งและความอยู่รอดของคลัสเตอร์** สามารถพิจารณาได้จากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

5.2.1 ความครบถ้วนสมบูรณ์ขององค์ประกอบของธุรกิจ ทั้งที่เป็นธุรกิจหลัก ธุรกิจรอง และธุรกิจสนับสนุน และความสามารถในการสนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว

5.2.2 ความสามารถในการอยู่รอดของคลัสเตอร์สามารถพิจารณาได้จาก 1) ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภคอย่าง

5.3 **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เต็มตามศักยภาพ** เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างมีความหลากหลายและกระจายตัวอยู่ทั่วไปในทุกจังหวัด ดังนั้นการกำหนดแนวทางการพัฒนาจึงจำเป็นต้องตั้งศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มาพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวหลักให้สมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น โดยควรที่จะได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

5.3.1 การพัฒนาเส้นทางพระร่วง เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของทั้ง 3 อุทยานเข้าด้วยกัน คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร รวมทั้งการเชื่อมโยงกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ และพระราชวังจันทน์ จังหวัดพิษณุโลก

5.3.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละยุคสมัย ซึ่งที่ผ่านมายังไม่ได้ได้รับการพัฒนาและประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว อาทิ วัดพระฝางและวัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุดรธานี แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และช่วงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ในจังหวัดตาก ฐานปฏิบัติการเสรีไทย บ้านทุ่ง

- 5.3.3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาหรือศรัทธาทัวร์ ซึ่งกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างมีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือนมากมาย โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวไหว้พระ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 5.4 **การส่งเสริมธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก** ที่สามารถเชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและการประกอบอาชีพของชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยสินค้าที่สามารถสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อพัฒนาให้เป็นสัญลักษณ์ (Logo) ของสินค้าในกลุ่มจังหวัดนี้ ที่มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับเซรามิกของจังหวัดลำปาง เป็นต้น
- 5.5 **การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว** โดยเฉพาะไกด์ท้องถิ่นให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้บริการนำเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยไกด์ท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ที่สามารถสื่อความหมายและให้ข้อมูล ตลอดจนความรู้ที่ถูกต้องในลักษณะ “รู้จริง รู้ลึก” เพื่อสร้างความประทับใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยแนวทางการพัฒนา จะต้องให้ความสำคัญกับการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและองค์ความรู้ให้กับไกด์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อลดการใช้ไกด์ต่างถิ่น และลดเงื่อนไขข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพนี้
- 5.6 **การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน** ที่ผ่านมารัฐได้ลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นจำนวนมากทั้งโครงข่ายถนน ทางรถไฟ และสนามบิน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม โครงสร้างพื้นฐานบางอย่าง โดยเฉพาะสนามบินบางแห่งยังไม่มี การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยภาคเอกชนจะต้องมีการทบทวนบทบาทตัวเองในการสร้างความร่วมมือเพื่อกระตุ้นการลงทุนและการตลาดในกลุ่มจังหวัดอย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงเงินลงทุน
- 5.7 **การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์** จะต้องมีการกำหนดกลไกการขับเคลื่อนให้ชัดเจนทั้งภาพรวมของกลุ่มจังหวัดและเฉพาะพื้นที่ และการกำหนดบทบาทของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน ได้แก่ จังหวัด กลุ่มจังหวัด หน่วยงานส่วนกลาง ภาคเอกชน หน่วยงานปกครองใน

*****